

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2023. gada 14. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva (ES) 2015/2302 – 5. pants –
Kompleksie ceļojumi un saistīti ceļojumu pakalpojumi – Kompleksā ceļojuma līguma
izbeigšana – Ārkārtēji un nenovēršami apstākļi – Covid-19 pandēmija – Izbeigšanas tiesības –
Pieteikums par pilnīgu atmaksu – Ceļojumu organizatora pienākums sniegt informāciju –
12. pants – Valsts tiesībās paredzētu dispozitivitātes un atbilstības principu piemērošana –
Patērētāja efektīva aizsardzība – Pārbaude pēc valsts tiesas ierosmes – Nosacījumi

Lietā C-83/22

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu, ko *Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Cartagena* (Kartahenas pirmās instances tiesa Nr. 5, Spānija) iesniegusi ar 2022. gada 11. janvāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 8. februārī, tiesvedībā

RTG

pret

Tuk Tuk Travel SL,

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja A. Prehala [*A. Prechal*] (referente), tiesneši M. L. Arasteja Saūna [*M. L. Arastey Sahún*], F. Biltšens [*F. Biltgen*], N. Vāls [*N. Wahl*] un J. Pasers [*J. Passer*],

ģenerālvokāte: L. Medina,

sekretāre: L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2023. gada 12. janvāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

- Spānijas valdības vārdā – *I. Herranz Elizalde*, pārstāvis,
- Čehijas valdības vārdā – *L. Halajová, M. Smolek* un *J. Vláčil*, pārstāvji,
- Somijas valdības vārdā – *H. Leppo*, pārstāve,

* Tiesvedības valoda – spāņu.

- Eiropas Parlamenta vārdā – *P. López-Carceller* un *M. Menegatti*, pārstāvji,
  - Eiropas Savienības Padomes vārdā – *S. Sáez Moreno* un *L. Vétillard*, pārstāves,
  - Eiropas Komisijas vārdā – *I. Rubene* un *N. Ruiz García*, pārstāvji,
- noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus 2023. gada 23. marta tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, vai ir spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Padomes Direktīvu 90/314/EEK (OV 2015, L 326, 1. lpp.), 5. pants, ņemot vērā LESD 114. un 169. pantu, kā arī par to, kā interpretēt abus pēdējos minētos pantus un šīs direktīvas 15. pantu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts strīdā starp kādu ceļotāju RTG un ceļojumu organizatoru *Tuk Tuk Travel SL* par summu, ko šis ceļotājs ir samaksājis pēc kompleksā ceļojuma līguma noslēgšanas un ko viņš lūdz šim ceļojumu organizatoram daļēji atmaksāt pēc ceļojuma līguma izbeigšanas koronavīrusa izplatības dēļ galamērķa valstī.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 2015/2302 5. apsvērumā ir noteikts:

“Saskaņā ar [LESD] 26. panta 2. punktu un 49. pantu iekšējais tirgus aptver telpu bez iekšējām robežām, kurā ir nodrošināta preču un pakalpojumu brīva aprīte un brīvība veikt uzņēmējdarbību. No līgumiem, kas attiecas uz kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, izrietošo tiesību un pienākumu saskaņošana ir nepieciešama, lai šajā jomā izveidotu faktiski darbojošos iekšējo tirgu patērētājiem, pareizi līdzsvarojot augstu patērētāju aizsardzības līmeni un uzņēmumu konkurētspēju.”

- 4 Šīs direktīvas 1. pantā “Priekšmets” ir paredzēts:

“Šīs direktīvas mērķis ir veicināt iekšējā tirgus pienācīgu darbību un augsta un pēc iespējas vienāda patērētāju aizsardzības līmeņa sasniegšanu, tuvinot konkrētus dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu aspektus saistībā ar līgumiem starp ceļotājiem un tirgotājiem, kas attiecas uz kompleksiem ceļojumu pakalpojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem.”

5 Minētās direktīvas 5. pantā “Informācija, kas sniedzama pirms līguma noslēgšanas” ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka, pirms ceļotājam kļūst saistošs jebkāds kompleksā ceļojuma līgums vai jebkurš attiecīgs piedāvājums, organizators un, ja komplekso pakalpojumu pārdod ar mazumtirgotāja starpniecību, arī mazumtirgotājs ceļotājam sniedz standarta informāciju, izmantojot I pielikuma A vai B daļā iekļauto attiecīgo veidlapu un, ja tā attiecas uz konkrēto komplekso pakalpojumu, arī šādu informāciju:

a) galvenās ceļojuma pakalpojumu pazīmes:

[..]

g) informācija par to, ka ceļotājs saskaņā ar 12. panta 1. punktu jebkurā brīdī pirms kompleksā pakalpojuma sākuma var izbeigt līgumu, samaksājot atbilstošu izbeigšanas maksu vai attiecīgā gadījumā organizatora pieprasītās standarta izbeigšanas maksas;

[..].

3. Šā panta 1. un 2. punktā minēto informāciju sniedz skaidrā, saprotamā un uzskatāmā veidā. Ja šādu informāciju sniedz rakstiski, tā ir salasāma.”

6 Šīs pašas direktīvas 12. pantā “Kompleksā ceļojuma līguma izbeigšana un atteikuma tiesības pirms kompleksā pakalpojuma sākuma” ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka ceļotājs jebkurā laikā pirms kompleksā pakalpojuma sākuma var izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu. Ja ceļotājs izbeidz kompleksā ceļojuma līgumu saskaņā ar šo punktu, ceļotājam var prasīt maksāt atbilstošu un pamatojamu izbeigšanas maksu organizatoram. Kompleksā ceļojuma līgumā var norādīt saprātīgas standarta izbeigšanas maksas, kuru apmērs ir atkarīgs no tā, cik ilgi pirms kompleksā pakalpojuma sākuma līgums izbeigts, un no gaidāmajiem izmaksu ietaupījumiem un ienākumiem no ceļojuma pakalpojumu alternatīvas izmantošanas. Ja standarta izbeigšanas maksas nav paredzētas, izbeigšanas maksas apmērs atbilst kompleksā pakalpojuma cenai, atskaitot izmaksu ietaupījumus un ienākumus no ceļojuma pakalpojumu alternatīvas izmantošanas. Pēc ceļotāja pieprasījuma organizators pamato izbeigšanas maksas apmēru.

2. Neatkarīgi no 1. punkta ceļotājam ir tiesības izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu pirms kompleksā pakalpojuma sākuma, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu, ja galamērķa vietā vai tās tiešā tuvumā ir izveidojušies nenovēršami un ārkārtēji apstākļi, kas būtiski ietekmē kompleksā pakalpojuma sniegšanu vai kas būtiski ietekmē pasažieru pārvadāšanu uz galamērķi. Ja kompleksā ceļojuma līgums tiek izbeigts saskaņā ar šo punktu, ceļotājam ir tiesības uz pilnīgu visu tādu maksājumu atmaksu, kas veikti par komplekso pakalpojumu, bet nav tiesību saņemt papildu kompensāciju.

[..]”

7 Direktīvas 2015/2302 23. pantā “Direktīvas imperatīvais raksturs” ir noteikts:

“1. Kompleksa pakalpojuma organizatora vai tirgotāja, kas sekmē saistītu ceļojuma pakalpojumu, paziņojums, ka viņš rīkojas tikai kā ceļojuma pakalpojuma sniedzējs, kā starpnieks vai jebkurā citā statusā vai ka komplekss pakalpojums vai saistīts ceļojuma pakalpojums nav komplekss

pakalpojums vai saistīts ceļojuma pakalpojums, neatbrīvo minēto organizatoru vai tirgotāju no pienākumiem, kas tiem paredzēti saskaņā ar šo direktīvu.

2. Ceļotāji nevar atteikties no tiesībām, ko viņiem piešķir valsts akti, ar kuriem transponē šo direktīvu.

3. Jebkurš līguma noteikums vai jebkurš ceļotāja paziņojums, kurš tieši vai netieši atceļ vai ierobežo tiesības, kas ceļotājam piešķirtas ar šo direktīvu, vai kura mērķis ir apiet šīs direktīvas piemērošanu, ceļotājam nav saistošs.”

8 Šīs direktīvas 24. pantā “Izpilde” ir noteikts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka pastāv atbilstīgi un efektīvi līdzekļi, lai nodrošinātu šīs direktīvas prasību izpildi.”

9 Minētās direktīvas I pielikuma A daļas “Standarta informācijas veidlapa kompleksā ceļojuma līgumiem, ja ir iespējams lietot hipersaites” tekstlodziņā ir izklāstīts šīs veidlapas saturs un norādīts, ka, sekojot hipersaitei, ceļotājs saņems šādu informāciju:

“Pamattiesības saskaņā ar Direktīvu (ES) 2015/2302

[..]

– Ceļotāji ārkārtas gadījumos pirms kompleksā pakalpojuma sākuma var izbeigt līgumu, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu, piemēram, ja pastāv nopietnas drošības problēmas galamērķa vietā, kuras, visticamāk, ietekmētu komplekso pakalpojumu.

[..]”

10 Direktīvas 2015/2302 I pielikuma B daļas “Standarta informācijas veidlapa kompleksā ceļojuma līgumiem gadījumos, kurus neaptver A daļa” tekstlodziņā ir izklāstīts šīs veidlapas saturs un norādītas tās pašas ar šo direktīvu piešķirtās pamattiesības, kas izklāstītas I pielikuma A daļā.

Spānijas tiesības

Karaļa likumdošanas dekrēts 1/2007

11 Ar Vispārīgā likuma par patērētāju un lietotāju aizsardzību un citu papildu likumu konsolidētā teksta, kurš apstiprināts ar 2007. gada 16. novembra Karaļa likumdošanas dekrētu 1/2007 (2007. gada 30. novembra BOE Nr. 287, 49181. lpp.), redakcijā, kas piemērojama pamatlīdētā, 153. un 160. pantu, kā arī šī likuma II pielikuma A un B daļu Spānijas tiesībās ir transponēts Direktīvas 2015/2302 5. un 12. pants, kā arī tās I pielikuma A un B daļa.

Civilprocesa kodekss

- 12 2000. gada 7. janvāra *Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil* (Likums 1/2000 par Civilprocesa kodeksu; 2000. gada 8. janvāra *BOE* Nr. 7, 575. lpp.), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – “Civilprocesa kodekss”), 216. pantā ir noteikts:

“Civillietu tiesas lietas izspriež, ņemot vērā lietas dalībnieku norādītos faktus, sniegtos pierādījumus un izvirzītos prasījumus, ja vien īpašos gadījumos likumā nav noteikts citādi.”

- 13 Civilprocesa kodeksa 218. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Tiesu nolēmumiem jābūt skaidriem un precīziem un jāatbilst lietas dalībnieku tiesvedības gaitā laikus izvirzītajiem lūgumiem un citiem prasījumiem. Tajos jābūt ietvertiem nepieciešamajiem paziņojumiem, jāatzīst atbildētājs par atbildīgu vai jāattaisno tas un jābūt izskatītiem visiem strīdīgajiem jautājumiem, kas ir bijuši strīda priekšmets.

Tiesa, neatkāpjoties no prasības celšanas pamatojuma ar tādu faktisku vai tiesību elementu akceptēšanu, kas atšķiras no lietas dalībnieku norādītajiem, pieņem nolēmumu saskaņā ar lietā piemērojamām tiesību normām, pat ja lietas dalībnieki nav tās pareizi citējuši vai norādījuši.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 14 2019. gada 10. oktobrī RTG no *Tuk Tuk Travel* iegādājās komplekso ceļojumu divām personām uz Vjetnamu un Kambodžu ar izceļošanu no Madrides (Spānija) 2020. gada 8. martā un atgriešanos 2020. gada 24. martā.
- 15 Kompleksā ceļojuma līguma noslēgšanas brīdī prasītājs pamatlietā avansā samaksāja 2402 EUR no ceļojuma kopējās vērtības 5208 EUR. Šī līguma vispārīgajos noteikumos bija informācija par iespēju izbeigt ceļojuma līgumu pirms ceļojuma sākuma, samaksājot līguma izbeigšanas maksu. Šajā informācijā nebija paredzēta iespēja līgumu izbeigt, ja ceļojuma galamērķi vai tā tiešā tuvumā izveidojas ārkārtēji un nenovēršami apstākļi, kas būtiski ietekmētu līguma izpildi.
- 16 Ar 2020. gada 12. februāra vēstuli prasītājs pamatlietā informēja atbildētāju pamatlietā par savu lēmumu izbeigt attiecīgo kompleksā ceļojuma līgumu, ņemot vērā koronavīrusa izplatību Āzijā, un lūdza to atmaksāt visas viņam pienākošās summas.
- 17 2020. gada 14. februārī atbildētājs pamatlietā viņam atbildēja, ka pēc atcelšanas izmaksu atskaitīšanas ceļojuma atcelšanas gadījumā viņam tiks atlīdzināts 81 EUR. Tajā pašā dienā prasītājs pamatlietā atkārtoti pauda savu lēmumu izbeigt līgumu un apstrīdēja atcelšanas izmaksu apmēru.
- 18 2020. gada 4. martā atbildētājs pamatlietā informēja prasītāju pamatlietā, ka tas viņam atmaksās 302 EUR, jo aviosabiedrība, kam bija jāveic attiecīgais lidojums, saviem ceļotājiem ir piešķīrusi iespēju lidojumu atcelt bez maksas.
- 19 Pēc šādas informācijas saņemšanas prasītājs pamatlietā bez advokāta pārstāvības pret atbildētāju pamatlietā cēla prasību iesniedzējtiesā – *Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Cartagena* (Kartahenas pirmās instances tiesa Nr. 5, Spānija). Prasības pieteikumā viņš norāda, ka lēmums izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu tika pieņemts gandrīz mēnesi pirms paredzētā izceļošanas datuma un ka tas tika darīts, ņemot vērā nepārvaramas varas gadījumu, proti, koronavīrusa

izplatību Āzijā. Viņš lūdz, lai atbildētājam pamatlietā tiktu piespriests viņam atmaksāt papildu summu 1500 EUR. Faktiski viņš uzskata, ka atlikušais 601 EUR atbilst administratīvajām izmaksām, kas radušās atbildētājam pamatlietā.

- 20 Atbildētājs pamatlietā iebilda pret šo lūgumu, norādīdams, ka gan kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanas dienā, gan paredzētajā izceļošanas dienā uz galamērķa valstīm vēl bija iespējams ceļot kā parasti. Turklāt tas apgalvo, ka prasītājs pamatlietā bija piekritis šī līguma vispārīgajiem nosacījumiem, kas paredzēja, ka līguma izbeigšanas gadījumā administratīvās izmaksas ir 15 % no kopējās attiecīgā ceļojuma cenas un ka izbeigšanas izmaksas atbilst tām, ko piemēro ikviens no tā pakalpojumu sniedzējiem.
- 21 Tā kā neviena no pusēm nelūdza rīkot tiesas sēdi, 2021. gada 22. jūnijā lieta tika nodota izskatīšanai.
- 22 Tomēr ar 2021. gada 15. septembra rīkojumu iesniedzējtiesa aicināja pamatlīetas puses desmit dienu laikā iesniegt savus apsvērumus par visiem jautājumiem, kas būtībā attiecas uz Savienības tiesību, it īpaši Direktīvas 2015/2302, ievērošanu.
- 23 Prasītājs pamatlietā šajā ziņā nav iesniedzis apsvērumus. Atbildētājs pamatlietā atkārtoti apstiprināja savu nostāju, ka noslēgtā kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanas dienā nebija nekāda iemesla neveikt attiecīgo ceļojumu. Turklāt prasītājs pamatlietā nekad neesot norādījis uz informācijas neesamību vai jebkādu bezdarbību saistībā ar viņa tiesībām.
- 24 Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa vaicā, pirmkārt, vai ir spēkā Direktīvas 2015/2302 5. pants, ņemot vērā LESD 169. pantu kopsakarā ar 114. pantu, ciktāl minētajā 5. pantā neesot paredzēts ceļojumu organizatora pienākums informēt patērētāju par iespēju ārkārtas un nenovēršamu apstākļu gadījumā izbeigt tā noslēgto kompleksā ceļojuma līgumu, atgūstot visus veiktos maksājumus. Tādējādi šajā gadījumā prasītājs pamatlietā neesot zinājis, ka viņam ir tiesības saņemt šo maksājumu pilnīgu atmaksu, ja rodas šādi apstākļi. Iesniedzējtiesa tādējādi vaicā, vai šāda informācijas nesniegšana patērētājam nepadara grūtāku viņa tiesību un interešu aizstāvību, vēl jo vairāk tad, ja, kā tas ir šajā lietā, viņu nepārstāv advokāts, un vai šāda informācijas nesniegšana neapdraud Direktīvas 2015/2302 mērķi sasniegt augstu patērētāju aizsardzības līmeni.
- 25 Otrkārt, iesniedzējtiesa vaicā, vai tai ir iespēja pēc savas ierosmes saskaņā ar Savienības tiesībām piešķirt patērētājam visu veikto maksājumu atmaksu ārkārtas un nenovēršamu apstākļu gadījumā, kas būtiski ietekmē attiecīgā kompleksā ceļojuma līguma izpildi. Šāda iespēja garantētu iepriekšējā punktā paredzētā mērķa sasniegšanu. Tomēr šī iespēja esot pretrunā Spānijas procesuālo tiesību pamatprincipiem, proti, Civilprocesa kodeksa 218. panta 1. punktā paredzētajiem dispozitivitātes un tiesas nolēmumu atbilstības principiem.
- 26 Šādos apstākļos *Juzgado de Primera Instancia nº 5 de Cartagena* (Kartahenas pirmās instances tiesa Nr. 5) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai LESD 169. panta 1. punkts un 2. punkta a) apakšpunkts un 114. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir Direktīvas 2015/2302 par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem 5. pants, jo šajā pantā informācijā, kas obligāti sniedzama ceļotājam pirms līguma noslēgšanas, nav ietvertas direktīvas 12. pantā atzītās

tiesības izbeigt līgumu pirms ceļojuma sākuma, saņemot pilnīgu samaksātās summas atmaksu, kad iestājas nenovēršami un ārkārtas apstākļi, kas būtiski ietekmē ceļojuma īstenošanu?

- 2) Vai LESD 114. un 169. pantam, kā arī Direktīvas 2015/2302 15. pantam ir pretrunā [Civilprocesa kodeksa] 216. pantā un 218. panta 1. punktā noteikto dispozitivitātes un atbilstības principu piemērošana, ja šie procesuālie principi var kavēt patērētāja – prasītāja – pilnīgu aizsardzību?”

Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību

- 27 Čehijas valdība būtībā apstrīd lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, jo lūgtā interpretācija neesot vajadzīga pamatlietas atrisināšanai. It īpaši tā norāda, ka iesniedzējtiesas uzdotie prejudiciālie jautājumi esot nepamatoti, jo prasītāja pamatlietā minētās bažas par koronavīrusa izplatību Āzijā, lai izbeigtu kompleksā ceļojuma līgumu gandrīz mēnesi pirms tā sākuma, neesot ārkārtas un nenovēršami apstākļi, kas iestājušies galamērķi vai tā tuvumā un kas būtiski ietekmē ceļojuma līguma izpildi vai pasažieru pārvadāšanu uz galamērķa valsti, kā tas prasīts Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā.
- 28 Šajā ziņā jāatgādina, ka LESD 267. pantā paredzētajā procedūrā, kas balstīta uz noteiktu funkciju sadali starp valsts tiesām un Tiesu, tikai valsts tiesas kompetencē ir konstatēt un novērtēt pamatlietas faktus (spriedums, 2023. gada 27. aprīlis, *Legea*, C-686/21, EU:C:2023:357, 24. punkts un tajā minētā judikatūra). Tiesa ir tiesīga spriest tikai par Eiropas Savienības tiesību akta interpretāciju vai spēkā esamību, pamatojoties uz faktiem, kurus tai ir norādījusi valsts tiesa (spriedums, 2023. gada 27. aprīlis, *AxFina Hungary*, C-705/21, EU:C:2023:352, 28. punkts un tajā minētā judikatūra). Turklāt tikai valsts tiesām, kuras izskata strīdu un kurām ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā katras lietas īpatnības, ir jānovērtē gan tas, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums tām ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu atbilstība (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1981. gada 16. decembris, *Foglia*, 244/80, EU:C:1981:302, 15. punkts, un 2018. gada 7. jūnijs, *Scotch Whisky Association*, C-44/17, EU:C:2018:415, 22. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 29 Šajā gadījumā uz to, vai faktus, ko prasītājs pamatlietā ir minējis, lai pamatotu attiecīgā kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanu, var kvalificēt kā “ārkārtas un nenovēršamus apstākļus” Direktīvas 2015/2302 izpratnē, attiecas autonomas iesniedzējtiesas vērtējums. Turklāt pēdējā minētā nav uzskatījusi par vajadzīgu uzdot prejudiciālu jautājumu par jēdziena “ārkārtas un nenovēršami apstākļi” šīs direktīvas izpratnē tvērumu, lai atrisinātu tajā izskatāmo strīdu.
- 30 Tādējādi lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 31 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai ir spēkā Direktīvas 2015/2302 5. pants, ņemot vērā LESD 169. panta 1. punktu un 2. punkta a) apakšpunktu, kā arī 114. panta 3. punktu, jo minētajā 5. pantā ceļojumu organizatoram nav uzlikts pienākums informēt ceļotāju par šīs direktīvas 12. panta 2. punktā noteiktajām tiesībām izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu,

nemaksājot izbeigšanas izmaksas un saņemot pilnīgu par šo ceļojumu veikto maksājumu atmaksu ārkārtas un nenovēršamu apstākļu gadījumā, kas būtiski ietekmē kompleksā ceļojuma līguma izpildi.

- 32 Spānijas valdība un Eiropas Komisija apstrīd šī jautājuma pieņemamību. Komisija norāda, ka tas ir hipotētisks, jo Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punktā ir paredzēts pienākums informēt ceļotāju par viņa tiesībām izbeigt līgumu, kas ietvertas šīs direktīvas 12. panta 2. punktā.
- 33 Šajā ziņā jāatgādina – Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas iesniegtu lūgumu tikai tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu, ja izvirzītā problēma ir hipotētiska vai arī ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kas ir vajadzīgi, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, AY (Apcietināšanas orderis – liecinieks), C-268/17, EU:C:2018:602, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 34 Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa Tiesā vēlas noskaidrot, kāds ir Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punkta tvērums. Šīs tiesību normas tvēruma interpretācija ir priekšnoteikums tās spēkā esamības vērtējumam. Šī interpretācija neliek vērtēt hipotētisku problēmu, tātad Komisija nepamatoti norāda, ka šis jautājums ir nepieņemams.
- 35 Tādējādi, runājot par Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punkta tvēruma interpretāciju, jānorāda, ka šajā tiesību normā ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka, pirms ceļotājam kļūst saistošs jebkāds kompleksā ceļojuma līgums, ceļojumu organizators ceļotājam sniedz standarta informāciju, izmantojot attiecīgo šīs direktīvas I pielikuma A vai B daļā iekļauto veidlapu.
- 36 Minētās direktīvas I pielikuma A un B daļā ietvertajās standarta informācijas veidlapās, izmantojot hipersaiti vai, ja šādas hipersaites nav, tieši ir paredzētas pamattiesības, par kurām ceļotājiem jābūt informētiem. Saskaņā ar I pielikuma A un B daļas septīto ievilkumu vienas no šīm tiesībām ir komplekso ceļojumu izmantotāju tiesības “ārkārtas gadījumos pirms kompleksā pakalpojuma sākuma [...] izbeigt līgumu, nemaksājot nekādu izbeigšanas maksu, piemēram, ja pastāv nopietnas drošības problēmas galamērķa vietā, kuras, visticamāk, ietekmētu komplekso pakalpojumu”. Tādējādi septītajā ievilkumā ir izklāstīts un ilustrēts šīs pašas direktīvas 12. panta 2. punktā šiem ceļotājiem piešķirto līguma izbeigšanas tiesību saturs.
- 37 Tādējādi pretēji tam, kā ir uzskatījusi iesniedzējtiesa, Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punkts neizslēdz informāciju, kas ceļotājam obligāti sniedzama pirms līguma noslēgšanas, proti, informāciju par tiesībām, kuras pēdējam minētajam piešķirtas šīs direktīvas 12. panta 2. punktā, izbeigt ceļojuma līgumu pirms kompleksā ceļojuma sākuma, nemaksājot līguma izbeigšanas maksu, ja iestājas ārkārtas un nenovēršami apstākļi, kas būtiski ietekmē ceļojuma īstenošanu.
- 38 Ņemot vērā Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punkta tvērumu, uz iesniedzējtiesas jautājumu par šī panta spēkā esamību nav jāatbild. Tā kā minētajā pantā ir noteikts pienākums informēt ceļotāju par šīs direktīvas 12. panta 2. punktā paredzētajām tiesībām izbeigt līgumu, nerodas jautājums par minētās direktīvas 5. panta spēkā esamību, ņemot vērā LESD 169. panta 1. punktu un 2. punkta a) apakšpunktu, kā arī LESD 114. panta 3. punktu, ciktāl minētais 5. pants neliek informēt patērētāju par šīm tiesībām izbeigt līgumu.
- 39 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2015/2302 5. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas liek ceļojumu organizatoram informēt ceļotāju par viņa tiesībām izbeigt līgumu, kas paredzētas šīs direktīvas

12. panta 2. punktā. Tādējādi minētās direktīvas 5. panta 1. punkta spēkā esamību, ņemot vērā LESD 169. panta 1. punktu un 2. punkta a) apakšpunktu kopsakarā ar LESD 114. panta 3. punktu, nevar apšaubīt tādēļ, ka tajā nav paredzēts ceļotāju informēt par viņa tiesībām izbeigt līgumu, kas paredzētas šīs pašas direktīvas 12. panta 2. punktā.

Par otro jautājumu

- 40 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai LESD 114. un 169. pants, kā arī Direktīvas 2015/2302 15. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj piemērot dispozitivitātes un atbilstības principus, kas paredzēti Civilprocesa kodeksa noteikumos, ja pēdējo minēto noteikumu piemērošana var radīt šķērsli efektīvai tāda patērētāja aizsardzībai, kas rīkojas kā prasītājs.
- 41 Spānijas valdība apstrīd šī jautājuma pieņemamību, jo, pirmkārt, pirmā jautājuma nepieņemamība noteikti izraisa otrā jautājuma nepieņemamību un, otrkārt, Direktīvas 2015/2302 15. pants nekādā veidā nav saistīts ar pamatlietu. Šī apstrīdēšana ir jānoraida, jo šī sprieduma 33. un 34. punktā minēto iemeslu dēļ pirmais jautājums ir pieņemams un no otrā jautājuma konteksta acīmredzami izriet, ka atsauce uz šīs direktīvas 15. pantu ir pārrakstīšanās kļūda un tā jāsaprot kā atsauce uz minētās direktīvas 12. panta 2. punktu.
- 42 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto un to, ka Direktīva 2015/2302 ir pieņemta, pamatojoties uz LESD 114. pantu, lai sekmētu LESD 169. panta 1. punktā un 2. punkta a) apakšpunktā paredzētā mērķa nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni sasniegšanu, otrais jautājums ir jāpārformulē tādējādi, ka tā mērķis būtībā ir noskaidrot, vai šīs direktīvas 12. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neļauj piemērot valsts procesuālo tiesību normas, kurās ir nostiprināti dispozitivitātes un atbilstības principi, saskaņā ar kuriem tad, ja kompleksā ceļojuma līguma izbeigšana atbilst 12. panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem un ja attiecīgais ceļotājs vērsas valsts tiesā ar prasību saņemt atmaksu, kas ir mazāka par pilnīgu atmaksu, šī tiesa nevar pēc savas ierosmes šim ceļotājam piešķirt pilnīgu atmaksu.
- 43 Šajā ziņā jāatgādina, ka Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā ir paredzēts – ja ārkārtas vai nenovēršami apstākļi, kas izveidojušies galamērķa vietā vai tās tiešā tuvumā, būtiski ietekmē kompleksā ceļojuma izpildi vai pasažieru pārvadāšanu uz galamērķi, ceļotājam ir tiesības izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu pirms tā sākuma, nemaksājot izbeigšanas maksu un saņemot pilnīgu par šo komplekso ceļojumu veikto maksājumu atmaksu.
- 44 Savienības tiesības tomēr nesaskaņo procesuālo kārtību, kas ir piemērojama šo tiesību izbeigt līgumu pārbaudei. Direktīvas 2015/2302 24. pantā ir tikai paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka pastāv atbilstīgi un efektīvi līdzekļi, lai nodrošinātu šīs direktīvas prasību izpildi. No tā izriet, ka saskaņā ar dalībvalstu procesuālās autonomijas principu procesuālā kārtība, kuras mērķis ir nodrošināt indivīdiem ar minētās direktīvas 12. panta 2. punktu piešķirto tiesību aizsardzību, ietilpst dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 17. maijs, *Unicaja Banco*, C-869/19, EU:C:2022:397, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 45 Tādējādi Savienības tiesības principā neprasa, lai valsts tiesa pēc savas ierosmes pārbaudītu pamatu par Savienības tiesību normu pārkāpumu, ja saistībā ar šā pamata izskatīšanu tām būtu jāpārkāpj lietas dalībnieku noteiktās strīda robežas. Šo valsts tiesas tiesību ierobežojumu pamato princips, ka tiesvedības ierosināšana ir lietas dalībnieku kompetencē. Līdz ar to šī tiesa pēc savas

ierosmes var rīkoties tikai ārkārtas gadījumos – sabiedriskajās interesēs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 17. decembris, *Martín Martín*, C-227/08, EU:C:2009:792, 19. un 20. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

- 46 No Tiesas judikatūras izriet arī, ka valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jāpārbauda, vai ir ievērotas dažas Savienības tiesību normas par patērētāju aizsardzību, ja šādas pārbaudes neveikšanas gadījumā patērētāju efektīvas aizsardzības mērķi nevarētu sasniegt (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 5. marts, *OPR-Finance*, C-679/18, EU:C:2020:167, 23. punkts un tajā minētā judikatūra). No tā izriet, ka dažu tādu tiesību efektīva aizsardzība, kas patērētājam izriet no Savienības tiesībām, ir saistīta ar sabiedrības interesēm, kuras prasa valsts tiesas iejaukšanos pēc savas ierosmes.
- 47 Tādējādi valsts tiesas pienākums veikt pārbaudi pēc savas ierosmes ir atzīts saistībā ar Padomes Direktīvas 85/577/EEK (1985. gada 20. decembris) par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām (OV 1985, L 372, 31. lpp.), noteikumiem (spriedums, 2009. gada 17. decembris, *Martín Martín*, C-227/08, EU:C:2009:792, 29. punkts), Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) noteikumiem (spriedums, 2022. gada 17. maijs, *Ibercaja Banco*, C-600/19, EU:C:2022:394, 37. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.; labojumi – OV 2009, L 207, 14. lpp., OV 2010, L 199, 40. lpp., un OV 2011, L 234, 46. lpp.) noteikumiem (spriedums, 2020. gada 5. marts, *OPR-Finance*, C-679/18, EU:C:2020:167, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 48 Tādējādi šajā lietā ir jānoskaidro, vai, lai nodrošinātu tiesību izbeigt līgumu, kas patērētājam izriet no Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkta, efektīvu aizsardzību, valsts tiesai ir jābūt iespējai pēc savas ierosmes atsaukties uz šīs tiesību normas pārkāpumu.
- 49 Šajā ziņā vispirms jānorāda, ka šīs tiesības izbeigt līgumu sekmē šīs direktīvas mērķa sasniegšanu, proti, kā izriet no minētās direktīvas 1. panta kopsakarā ar tās 5. apsvērumu, sekmē iekšējā tirgus pienācīgu darbību un cik vien iespējams viendabīgu patērētāju augsta līmeņa aizsardzību, kad viņi slēdz kompleksā ceļojuma līgumu. Direktīva 2015/2302 ceļotājam garantē tiesības, ko viņš ne vienmēr var apspriest ar ceļojumu organizatoru, ciktāl saistībā ar spēju apspriest kompleksā ceļojuma nosacījumus ir vājākā pozīcijā attiecībā pret organizatoru. Tiesības izbeigt līgumu tāpat kā tiesības uz veikto maksājumu atmaksu pēc šīs izbeigšanas, kas ceļotājiem piešķirtas šīs direktīvas 12. panta 2. punktā, atbilst šim patērētāju aizsardzības mērķim (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 8. jūnijs, *UFC – Que choisir* un *CLCV*, C-407/21, EU:C:2023:449, 33. punkts).
- 50 Vēl arī, kā ģenerālvokāte norādījusi secinājumā 54. punktā, šīs tiesības izbeigt līgumu ir nozīmīgas Direktīvas 2015/2302 sistēmā, jo tās šīs direktīvas I pielikuma A un B daļā ir kvalificētas kā ceļotāja “pamattiesības”, un saskaņā ar minētās direktīvas 5. panta 1. punktu ceļojumu organizatoram ir pienākums ceļotāju informēt par tiesību izbeigt līgumu esamību.
- 51 Visbeidzot, Direktīvas 2015/2302 23. pantā ir paredzēts šīs direktīvas imperatīvais raksturs. No tā izriet, ka saskaņā ar šī panta 2. un 3. punktu ceļotājs nevar atteikties no tiesībām, kas tam ir piešķirtas šajā direktīvā, un pret ceļotāju nevar atsaukties uz noteikumu vai viņa paziņojumu, kas nozīmē tiešu vai netiešu atteikšanos no šīm tiesībām.

- 52 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos elementus, jāuzskata, ka Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā ceļotājiem paredzēto tiesību izbeigt līgumu efektīva aizsardzība prasa, lai valsts tiesa varētu pēc savas ierosmes atsaukties uz šīs tiesību normas pārkāpumu.
- 53 Tomēr, lai valsts tiesa pēc savas ierosmes varētu pārbaudīt Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā paredzētās tiesības izbeigt līgumu, ir jābūt izpildītiem daži nosacījumiem.
- 54 Pirmkārt, vienai no attiecīgā kompleksā ceļojuma līguma pusēm ir jābūt uzsākušai tiesvedību valsts tiesā, un šim līgumam ir jābūt šīs tiesvedības priekšmetam (saistībā ar Direktīvā 93/13 paredzēto negodīgo noteikumu pārbaudi pēc savas ierosmes skat. spriedumu, 2020. gada 11. marts, *Lintner*, C-511/17, EU:C:2020:188, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 55 Otrkārt, Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā paredzētajām tiesībām izbeigt līgumu ir jābūt saistītām ar tā strīda priekšmetu, ko ir noteikušas puses, ņemot vērā to prasījumus un pamatus (saistībā ar Direktīvā 93/13 paredzēto negodīgo noteikumu pārbaudi pēc savas ierosmes skat. spriedumu, 2020. gada 11. marts, *Lintner*, C-511/17, EU:C:2020:188, 34. punkts).
- 56 Treškārt, valsts tiesas rīcībā ir jābūt visiem tiesību un faktiskajiem elementiem, kas vajadzīgi, lai novērtētu, vai attiecīgais ceļotājs var atsaukties uz šīm tiesībām izbeigt līgumu (saistībā ar Direktīvā 93/13 paredzēto negodīgo noteikumu pārbaudi pēc savas ierosmes skat. spriedumu, 2020. gada 11. marts, *Lintner*, C-511/17, EU:C:2020:188, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 57 Ceturtkārt, ceļotājs nedrīkst būt tieši norādījis valsts tiesai, ka iebilst pret Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkta piemērošanu.
- 58 Situācijā, kad ceļotājs neatsaucas uz šīs tiesību normas piemērošanu, lai gan šīs piemērošanas nosacījumi, šķiet, ir izpildīti, nevar izslēgt, ka viņam nebija zināms, ka pastāv minētajā tiesību normā paredzētās tiesības izbeigt līgumu. Ar to pietiek, lai valsts tiesa pēc savas ierosmes varētu atsaukties uz šo tiesību normu.
- 59 Šajā lietā – ar nosacījumu, ka iesniedzējtiesa veic izvērtējumu, – šķiet, ka šie nosacījumi ir izpildīti. Prasītājs pamatlietā šajā tiesā ir cēlis prasību, kas attiecas uz tāda kompleksā ceļojuma līguma izbeigšanu, ko viņš ir noslēdzis ar atbildētāju pamatlietā. Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā paredzētās tiesības izbeigt līgumu, šķiet, ir saistītas ar minētajā tiesā izskatāmā strīda priekšmetu, jo tas attiecas uz prasītāja veikto maksājumu atmaksu pēc viņa lēmuma izbeigt minēto līgumu koronavīrusa izplatības dēļ. Turklāt šķiet, ka iesniedzējtiesas rīcībā ir visi tiesību un faktiskie elementi, kas vajadzīgi, lai novērtētu, vai ceļotājs var atsaukties uz šīm tiesībām izbeigt līgumu. Veicot šo autonomo vērtējumu, iesniedzējtiesa varēs ņemt vērā 2023. gada 8. jūnija sprieduma *UFC – Que choisir* un *CLCV* (C-407/21, EU:C:2023:449) 41.–51. punktu, kuros Tiesa vispārīgi ir nospriedusi, ka jēdziens “ārkārtas un nenovēršami apstākļi” šīs direktīvas 12. panta 2. punkta izpratnē var attiekties uz globālas veselības krīzes izcelšanos. Turklāt ir skaidrs, ka šajā tiesā celtajā prasībā prasītājs nav skaidri izslēdzis līguma izbeigšanu, pamatojoties uz Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktu. Tieši pretēji, nevar izslēgt, ka viņš nezināja par šo tiesību esamību, jo ceļojumu organizators nebija izpildījis pienākumu viņu informēt par minētajām tiesībām, kas tam ir saskaņā ar šīs direktīvas 5. panta 1. punktu, kurš ir transponēts Spānijas tiesībās.
- 60 Ja šī sprieduma 54.–57. punktā izklāstītie nosacījumi ir izpildīti, valsts tiesai pēc savas ierosmes ir jāpārbauda Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā paredzētās tiesības izbeigt līgumu.

- 61 Šī pārbaude pēc savas ierosmes prasa, lai šī tiesa, ievērojot valsts procesuālajās tiesību normās šajā ziņā paredzētās formalitātes, pirmkārt, informētu prasītāju par viņa tiesībām izbeigt līgumu, kas paredzētas Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā, un, otrkārt, sniegtu prasītājam iespēju atsaukties uz šīm tiesībām notiekošajā tiesvedībā tiesā un, ja prasītājs uz to atsaucas, aicinātu atbildētāju atbilstoši sacīkstes principam apspriest šīs tiesības (saistībā ar Direktīvā 93/13 paredzēto negodīgo noteikumu pārbaudi pēc savas ierosmes skat. spriedumu, 2020. gada 11. marts, *Lintner*, C-511/17, EU:C:2020:188, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 62 Tādējādi minētā pārbaude pēc savas ierosmes neprasa, lai valsts tiesa pēc savas ierosmes izbeigtu attiecīgo kompleksā ceļojuma līgumu bez izmaksām un piešķirtu prasītājam tiesības uz to maksājumu pilnīgu atmaksu, kuri veikti par šo komplekso ceļojumu. Šāda prasība nav izvirzīta, lai nodrošinātu Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punktā paredzēto tiesību izbeigt līgumu efektīvu aizsardzību, un ir pretrunā prasītāja autonomijai savu tiesību izbeigt līgumu īstenošanā.
- 63 Konkrētāk, valsts tiesai nevar būt pienākuma pēc savas ierosmes izbeigt kompleksā ceļojuma līgumu atbilstoši šai tiesību normai, ja ceļotājs, ko šī tiesa par to ir informējusi, brīvi un apzināti nevēlas izbeigt savu līgumu, pamatojoties uz minēto tiesību normu. Direktīva 2015/2302 neuzliek ceļotājiem pienākumu īstenot tiesības, kas tiem ir saskaņā ar aizsardzības sistēmu, kura ir ieviesta ar šo direktīvu (saistībā ar Direktīvā 93/13 paredzēto negodīgo noteikumu pārbaudi pēc savas ierosmes skat. spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 53. un 54. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 64 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz otro prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ļauj piemērot valsts procesuālo tiesību normas, kurās paredzēti dispozitivitātes un atbilstības principi, saskaņā ar kuriem tad, ja kompleksā ceļojuma līguma izbeigšana atbilst šajā tiesību normā paredzētajiem nosacījumiem un attiecīgais ceļotājs vērsas valsts tiesā ar lūgumu par atmaksu, kas mazāka par pilnīgu atmaksu, šī tiesa nevar pēc savas ierosmes ceļotājam piešķirt pilnīgu atmaksu, ciktāl šīs tiesību normas neizslēdz, ka minētā tiesa pēc savas ierosmes var ceļotāju informēt par tā tiesībām uz pilnīgu atmaksu un ļaut tam atsaukties uz šīm tiesībām šajā tiesā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 65 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/2302 (2015. gada 25. novembris) par kompleksiem ceļojumiem un saistītiem ceļojumu pakalpojumiem, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2006/2004 un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/83/ES un atceļ Direktīvu 90/314/EEK, 5. panta 1. punkts**

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tas liek ceļojumu organizatoram informēt ceļotāju par viņa tiesībām izbeigt līgumu, kas paredzētas šīs direktīvas 12. panta 2. punktā. Tādējādi minētās direktīvas 5. panta 1. punkta spēkā esamību, ņemot vērā LESD 169. panta 1. punktu un 2. punkta

a) apakšpunktu kopsakarā ar LESD 114. panta 3. punktu, nevar apšaubīt tādēļ, ka tajā nav paredzēts ceļotāju informēt par viņa tiesībām izbeigt līgumu, kas paredzētas šīs pašas direktīvas 12. panta 2. punktā.

2) Direktīvas 2015/2302 12. panta 2. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tas ļauj piemērot valsts procesuālo tiesību normas, kurās paredzēti dispozitivitātes un atbilstības principi, saskaņā ar kuriem tad, ja kompleksā ceļojuma līguma izbeigšana atbilst šajā tiesību normā paredzētajiem nosacījumiem un attiecīgais ceļotājs vēršas valsts tiesā ar lūgumu par atmaksu, kas mazāka par pilnīgu atmaksu, šī tiesa nevar pēc savas ierosmes ceļotājam piešķirt pilnīgu atmaksu, ciktāl šīs tiesību normas neizslēdz, ka minētā tiesa pēc savas ierosmes var ceļotāju informēt par tā tiesībām uz pilnīgu atmaksu un ļaut tam atsaukties uz šīm tiesībām šajā tiesā.

[Paraksti]